

са." Женско одевање је приказано и истражено врло детаљно – у књизи је обрађен читав низ елемената женског (и традиционалог и грађанског) костима, обуће, оглавља итд. Осим самих елемената одеће испитани су и накит, тканине и занати одевне струке у 18. веку у овом делу Боке.

"Између култура Истока и Запада" на 277 страница обрађује културу, пре свега материјалну, 18. века кроз неколико поглавља. Након увода дат је аналитичан преглед историјских и друштвено-културних оквира. После поглавља о занатству одевне струке те тканинама, следи поглавље о женском костиму где су сукцесивно и детаљно обрађени многобројни одевни предмети. Једнако прецизно су написана и поглавља о обући, оглављима, рубљу, украсним модним детаљима и накиту. Након закључка и извора и литературе, следе илустрације барокних и савремених сликара са приказима и традиционалног и грађанског одевања Боке и Млетака.

Значај ове књиге за домаћу етнологију и проучавање културе је вишеструк. Најпре стога што је примарни циљ истраживања материјална култура чије се етнолошко проучавање не спроводи у знатнијој мери последњих година, а монографска издања са темама из ове области културе нису честа – наравно, материјална култура и њена анализа нису циљ сам по себи, те ауторка преко обраде елемената овог сегмента културе даје и комплексну слику општег социо-културног миљеа епохе и подручја. Од значаја је исто тако и врело информација за истраживање – архивалије се овом књигом поново препоручују и ауторима и читаоцима из струке као релевантан извор за проучавање културе, у последње време неправедно запостављен. На крају, "Између култура Истока и Запада" је дело које подсећа нашу дисциплину на подручје испитивања које се све ређе спроводи, историјско проучавање културе – реконструкција културних прилика у 18. веку на подручју северозападне Боке Которске нам јасно показује да постоје теме и начини њихове обраде које етнологију и убудуће могу квалификовати као дисциплину која даје дијахроне пресеке и закључке о културној стварности.

Срђан Радовић

Ljiljana Gavrilović, *Kultura u izlogu: ka novoj muzeologiji*, Etnografski institut SANU, Posebna izdanja br. 60, Beograd 2007. 220 str.

Studija naučnog saradnika dr Ljiljane Gavrilović *Kultura u izlogu: ka novoj muzeologiji*, objavljena kao 60. knjiga u okviru posebnih izdanja Etnografskog instituta SANU, usredsređena je na jedan, u domaćoj naučnoj produkciji, skoro potpuno zanemaren problem. Reč je o pitanju teorijskog utemeljenja muzeologije, sa akcentom na povezivanju etnologije/antropologije kao akademske i teorijske discipline sa njenom primenom u svakodnevnoj muzeološkoj praksi.

Knjiga je podeljena na trinaest poglavlja, od kojih se svako usredređuje na različite probleme sa kojima se nedovoljno teorijski utemeljena muzejska praksa suočava sa promenama koje se nisu dogodile samo u naučnoj paradigmi, već, i još važnije, u samom svetu i kulturi koju bi muzeji trebalo da predstavljaju. Razmatrajući različite aspekte, od onih "klasičnih", poput tretmana muzejskog etnografskog predmeta, pitanja dokumentacije ili odnosa između etnografske muzeologije i primenjene antropologije, pa do, za ovdašnje uslove prilično neuobičajenih tema, kao što su cyber-muzeji ili tela kao kulturni konstrukti, autorka na koherentan i zanimljiv način u prvi plan ističe pitanja značajna za ponovno uspostavljanje pokidanih veza između muzeologije i etnologije/antropologije.

Na početku studije, dr Gavrilović daje jednu uznemirujuću dijagnozu: "Danas u Srbiji za teorijsko utemeljenje muzeologije kao stručne/naučne praktične i teorijske discipline ne postoje bilo kakve, makar samo elementarne pretpostavke, niti se o potrebi za uspostavljanjem/razvojem teorije govori, osim u veoma uskim krugovima retkih muzejskih radnika spremnih da prepoznaju problem u kome se njihova struka nalazi". Ovakvo stanje, na koje autorka upozorava, odlikuje se pre svega u činjenici da "uredno složeni, ispeglani i sterilisani muzejski predmeti pričaju priču o formi, koja je od života, pa tako i od stvarnosti (ma čijoj i ma kako je definisali), udaljena eonima nerazumevanja". Ova vrsta tradicionalnog pristupa muzejskim predmetima ima koren u neprihvatanju činjenice da opanak, čarapa ili preslica, uredno poslagani u nekoj vitrini prohodne muzejske sale, sami za sebe, zapravo, ne predstavljaju ništa. Upravo u tom smislu, autorka ističe kako bi bilo "idealno kada bi svi muzejski radnici sticali i, makar osnovno, poznavanje antropologije, jer bi samo tako mogli da se odvoje od ideje predmeta kao značajnog isključivo samog po sebi, da ga shvate ne samo kao materijalizovani segment kulture, nego i čvrstu (materijalnu) metaforu, sliku u kojoj se deponuju i pretražuju informacije proistekle iz iskustva pravljenja i korišćenja stvari, njihovog imenovanja i asocijacija koje se sa tim povezuju". Zbilja, gledajući ispeglane i sjajne odevne predmete na modelima koji se smeškaju iz postavki mnogih etnografskih muzejskih postavki, teško je, a pomalo i komično, kako autorka duhovito primećuje, zamisliti ih, tako uparadene, dok oru ili teraju ovce, što je činilo sastavni i veliki deo njihove svakodnevice.

Razmatrajući ovaj problem, dr Gavrilović ispravno primećuje postojanje radikalnog diskontinuiteta između onoga što se danas uči kao antropološka teorija na Univerzitetu u Srbiji, i muzejske prakse koju sprovode isti ti školovani etnolozi/antropolozi. Naime, "antropologizacija antropologije", vezana za osamdesete godine prošlog veka, nije se "pelcovala" i na muzejsku praksu, koja je ostala u paradigmi idealističkog predstavljanja petrifikovane "tradicionalne kulture". Razlog za ovakvo stanje, između ostalog, leži u činjenici da stečeno teorijsko znanje tokom osnovnih studija nije povezano sa njegovom eventualnom praktičnom primenom u muzejskoj praksi, iako je, kako autorka

ističe, danas broj "tradicionalista" u muzejima srazmerno mali. Ipak, zahvaljujući nepoznavanju praktičnog rada u muzeju, mnogi etnolozi/antropolozi, kada se jednom nađu unutar njega, prihvataju "stara" pravila igre, nemajući ideju kako da svoje stečeno znanje i iskoriste.

Dr Gavrilović, sa druge strane, ukazuje i na neke pozitivne primere muzejske prakse, kao što je jedna izložba kruševačkog Narodnog muzeja, čija tema je bila privatna prepiska kao vid porodične komunikacije. Navodeći primer pisma izvesne gospođice, koja je početkom dvadesetog veka uputila ljubavnu čestitku svom (potencijalnom?) izabraniku, autorka ukazuje kako ovakav vid muzejske komunikacije može uticati na razbijanje petrifikovane slike o društvu u kome *baš svaki* muškarac mora biti nadređen *baš svakoj* ženi. Iako pravilno ističe da jedan ovakav primer ženske inicijative svakako ne mora biti pravilo dovoljno za uspostavljanje generalizacija o rodnim odnosima, dr Gavrilović uverljivo pokazuje da ovakav vid reprezentacije "narodne svakodnevice" može uticati na preispitivanje duboko ukorenjenih predstava o "tradicionalnoj kulturi".

Studija Ljiljane Gavrilović značajna je iz više razloga. Pre svega, autorka se, nudeći jedan svež, moderan teorijski pristup, upustila u pionirski poduhvat identifikovanja problema sa kojima se danas domaća muzeologija suočava. Istovremeno, ukazujući na važnost teorijskog znanja u muzejskoj praksi, ona nastoji da premosti veštački stvoren jaz između "naučno-istraživačkog" i muzealskog rada, time omogućavajući neslućena polja zajedničkog delovanja između "akademskih" i "muzejskih" radnika. Kako sama autorka ističe, ova knjiga ne nudi gotova rešenja, ali se hrabro suočava sa disciplinarnim tabuima, i pruža jedan novi, izuzetno inspirativan i, još važnije, praktično primenljiv pogled na buduću muzejsku praksu, čiji cilj bi trebalo da bude "oblikovanje znanja, javnih diskursa i društvene promene".

Ivan Đorđević

Nikad nije kasno da se piše strasno. Jasna Čapo Žmegač, Goran Pavel Šantek i Valentina Gulin Zrnić (urednici). Etnologija bliskoga: Poetika i politika suvremenih terenskih istraživanja. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2006, 337 str.

Zlonamerni će možda konstatovati da Klifordov duh lebdi nad hrvatskom etnologijom/antropologijom dve decenije pošto je i sâm odustao od traganja za implikacijama zaokreta kakav je *Writing Culture* nesumnjivo predstavljala u individualizaciji etnografske epistemologije. Neki će možda rezignirano konstatovati da antropološka istraživanja u Hrvatskoj još uvek nisu uspela da prerastu javni diskurs žrtve, i da prevaziđu ulogu nacionalne nauke i profesionalnog patriotizma. Ipak, srećom po budućnost hrvatske antropologije, zbornik pred Va-